

Sygn. akt III AUa 519/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 czerwca 2016 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Małgorzata Gerszewska (spr.)
Sędziowie:	SSA Bożena Grubba SSA Aleksandra Urban
Protokolant:	stażysta Sylwia Gruba

po rozpoznaniu w dniu 8 czerwca 2016 r. w Gdańsku

sprawy C. Z.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

o wysokość emerytury

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

od wyroku Sądu Okręgowego w Toruniu IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 13 stycznia 2015 r., sygn. akt IV U 1485/14

1. zmienia punkt I zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającą go decyzję o tyle, że zobowiązuje organ rentowy do podjęcia wypłaty emerytury ubezpieczonej C. Z. w wysokości określonej decyzją z dnia 5 maja 2014 roku począwszy od dnia 1 czerwca 2014 roku;

2. oddala apelację w pozostałym zakresie.

SSA Bożena Grubba SSA Małgorzata Gerszewska SSA Aleksandra Urban

Sygn. akt III AUa 519/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 24 czerwca 2014 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T., ponownie ustalił wysokość i podjął wypłatę emerytury na rzecz C. Z., począwszy od dnia 1 czerwca 2014 r., tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek o świadczenie.

Kolejną decyzją, datowaną na dzień 27 sierpnia 2014 r. (...) Oddział w T., odmówił C. Z. prawa do przeliczenia podstawy wymiaru emerytury.

W dniu 15 lipca 2014 r. C. Z. złożyła oświadczenie do protokołu sporządzonego przez organ rentowy, stanowiące odwołanie od decyzji z dnia 24 czerwca 2014 r., a następnie złożyła pismo procesowe z dnia 15 września 2014 r. będące odwołaniem od decyzji z dnia 27 sierpnia 2014 r. Ubezpieczona wniosła o wyjaśnienie rozbieżności, co do kwot emerytury, wynikających z decyzji z dnia 5 maja 2014 r. i z dnia 24 czerwca 2014 r. oraz o przyznanie emerytury, zgodnie z decyzją (...) Oddziału w T. z dnia 5 maja 2014 r., wraz z wypłatą wyrównania od dnia 1 czerwca 2014 r., tj. z odsetkami do dnia zapłaty.

W odpowiedzi na odwołania pozwany wniósł o ich oddalenie.

Pismem procesowym z dnia 28 listopada 2014 r. swój udział w sprawie, jako pełnomocnik ubezpieczonej zgłosiła radca prawny J. S., która wniosła o zmianę zaskarżonej decyzji i zobowiązanie organu rentowego do dokonania waloryzacji kapitału początkowego i zaewidencjonowanych składek wskaźnikiem za czwarty kwartał 2013 r.; stwierdzenie odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji oraz zasądzenie na rzecz ubezpieczonej kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Wyrokiem z dnia 13 stycznia 2015 r. Sąd Okręgowy w Toruniu IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w punkcie 1 zmienił zaskarżoną decyzję z dnia 24 czerwca 2014 r. tylko w ten sposób, że ustalił, iż kwota składek i kwota kapitału początkowego zaewidencjonowane na koncie wnioskodawczyni po dniu 31 stycznia 2014 r., za który przeprowadzono ostatnią waloryzację podlegają waloryzacji kwartalnej za IV kwartał 2013 r. powiększonej o kwoty uzyskane w wyniku poprzednich waloryzacji kwartalnych, w punkcie 2 oddalił odwołanie od decyzji z dnia 27 sierpnia 2014 r., w punkcie 3 stwierdził odpowiedzialność pozwanego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji oraz w punkcie 4 zasądził od pozwanego na rzecz wnioskodawczyni kwotę 60 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, wskazując następujące motywy rozstrzygnięcia:

C. Z., urodzona (...) wystąpiła w dniu 24 kwietnia 2014 r. do ZUS z wnioskiem o emeryturę, podnosząc jednocześnie, że nadal pozostaje w zatrudnieniu.

Rozpoznawszy powyższy wniosek (...) Oddział w T. wydał w dniu 5 maja 2014 r. dwie decyzje, na mocy których przyznał C. Z. emeryturę od dnia 1 kwietnia 2014 r. W pierwszej decyzji organ rentowy wskazał, że do ustalenia podstawy wymiaru emerytury przyjęto przeciętną podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne z 20 lat kalendarzowych wybranych z całego okresu ubezpieczenia – od 1971 r. do 1994 r., jak również wwpw, który wyniósł 65,82%. (...) Oddział w T. wyjaśnił, że podstawa wymiaru obliczona przez pomnożenie wwpw przez kwotę bazową wyniosła 2.100,93 zł ($65,82\% \times 3.191,93 \text{ zł} = 2.100,93 \text{ zł}$). Do ustalenia wysokości emerytury organ rentowy przyjął 43 lata, 2 miesiące i 24 dni (tj. łącznie 518 miesięcy) okresów składkowych oraz 1 rok, 8 miesięcy i 4 dni (tj. łącznie 20 miesięcy) okresów nieskładkowych. Jednocześnie organ rentowy wskazał, że emerytura wyliczona zgodnie z art. 53 ustawy o emeryturach i rentach z FUS wyniosła 1.969,68 zł. Z kolei do ustalenia wysokości emerytury obliczonej zgodnie z art. 26 powołanej ustawy pozwany przyjął następujące dane:

- 1) kwotę składki zaewidencjonowanej na koncie z uwzględnieniem waloryzacji wynoszącą 49.369,49 zł;
- 2) kwotę zwaloryzowanego kapitału początkowego wynoszącą 413.694,54 zł;
- 3) średnie dalsze trwanie życia wynoszące 213,30 miesięcy.

Emerytura C. Z. obliczona z uwzględnieniem wszystkich powyższych danych wyniosła 2.170,95 zł ($((49.369,49 \text{ zł} + 413.694,54 \text{ zł}) / 213,30 = 2.170,95 \text{ zł})$).

W tej samej decyzji (...) Oddział w T. wyjaśnił, że wobec osiągnięcia przez C. Z. w 2009 r. wieku uprawniającego do emerytury, wysokość należnego jej świadczenia od 1 kwietnia 2014 r. będzie wynosić:

- 1) 20% emerytury obliczonej na podstawie art. 26 ustawy emerytalnej, tj. 434,19 zł;

2) 80% emerytury obliczonej na podstawie art. 53 ustawy emerytalnej, tj. 1.575,74 zł –

łącznie 2.009,93 zł.

Jednocześnie pozwany wydał drugą decyzję (również datowaną na 5 maja 2014 r.), w której wskazał, że wypłata emerytury podlega zawieszeniu, ponieważ ubezpieczona kontynuuje zatrudnienie i poinformował C. Z., że wysokość emerytury zostanie ustalona w ostatecznej kwocie z chwilą podjęcia wypłaty świadczenia, tj. po rozwiązaniu stosunku pracy i zgłoszeniu wniosku o podjęcie wypłaty emerytury.

C. Z. kontynuowała zatrudnienie do dnia 31 maja 2014 r.

W dniu 2 czerwca 2014 r. ubezpieczona złożyła w (...) Oddział w T. wniosek o podjęcie wypłaty świadczenia emerytalnego w związku z rozwiązaniem stosunku pracy, dołączając do niego świadectwo pracy.

Na skutek przedmiotowego wniosku, pozwany wydał zaskarżoną decyzję z dnia 24 czerwca 2014 r., na mocy której, powołując się na art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS ponownie ustalił wysokość emerytury przysługującej C. Z. oraz podjął wypłatę tego świadczenia od dnia 1 czerwca 2014 r., tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek. Ustalona na nowo wysokość emerytury należnej C. Z. wyniosła – według wyliczeń organu rentowego - 1.983,88 zł brutto miesięcznie. Uzasadniając powyższe rozstrzygnięcie organ rentowy wskazał m. in., że wysokość emerytury została obliczona zgodnie z zasadami określonymi w art. 194e ustawy emerytalnej - do ustalenia wysokości emerytury przyjął następujące dane:

- 1) kwotę składek zewidencjonowanych na koncie z uwzględnieniem waloryzacji - w wysokości 45.630,74 złotych;
- 2) kwotę kapitału początkowego – w wysokości 376.142,97 złotych;
- 3) średnie dalsze trwanie życia – wynoszące 212,60 miesięcy.

Organ rentowy wyjaśnił, że wysokość emerytury przysługującej C. Z. została obliczona w następujący sposób: $(45.630,74 + 376.142,97) : 212,60 = 1.983,88$ zł. (...) Oddział w T. wskazał, że emerytura C. Z. stanowi równowartość kwoty będącej wynikiem podzielenia podstawy obliczenia emerytury przez średnie dalsze trwanie życia ustalone na dzień zgłoszenia wniosku o podjęcie wypłaty emerytury, tj. na 2 czerwca 2014 r.

W dniu 14 sierpnia 2014 r. C. Z. złożyła w pozwanym organie wniosek o przeliczenie podstawy wymiaru świadczenia, po rozpoznaniu którego pozwany wydał zaskarżoną decyzję z dnia 27 sierpnia 2014 r., na mocy której odmówił ubezpieczonej prawa przeliczenia podstawy wymiaru emerytury, z uwagi na fakt, że nie przedłożono żadnych nowych dowodów mających wpływ na wysokość świadczenia, zaś przeliczenia kapitału początkowego nie spowodowały jego zmiany.

Gdyby wniosek o podjęcie wypłaty emerytury C. Z. złożyła w lipcu 2014 r., to hipotetyczna wysokość świadczenia emerytalnego wynosiłaby 2.230,21 zł brutto miesięcznie.

Dysponując tak ustalonym stanem faktycznym, Sąd uznał, że odwołanie C. Z. od decyzji pozwanego z dnia 27 sierpnia 2014 r. nie zasługuje na uwzględnienie. Sąd zaznaczył, że na rozprawie w dniu 13 stycznia 2015 r. pełnomocnik ubezpieczonej oświadczyła: „Nie wnosimy zarzutu wobec decyzji z dnia 27 sierpnia 2014 r.”, jednak nie cofnęła odwołania dlatego też Sąd był zobligowany do merytorycznego rozpoznania sprawy. Wobec powyższego Sąd Okręgowy na podstawie art. 114 ust. 1 a contrario ustawy emerytalnej przy uwzględnieniu treści art. 477¹⁴ §1 k.p.c. oddalił odwołanie od decyzji z dnia 27 sierpnia 2014 r., jako bezzasadne (punkt II sentencji wyroku).

Odmienne Sąd ocenił odwołanie wnioskodawczyni od decyzji z dnia 24 czerwca 2014 r., uznając, że zasługuje ono na uwzględnienie.

Przedmiotem sporu w niniejszej sprawie (dot. odwołania od decyzji z dnia 24 czerwca 2014 r.) była kwestia prawidłowości ponownego ustalenia przez pozwanego wysokości emerytury ubezpieczonej, a w szczególności, czy ustalając wysokość emerytury w czerwcu 2014 r., ostatniej waloryzacji składek oraz kapitału początkowego dokonuje się za czwarty kwartał poprzedniego roku według zasad opisanych w art. 25a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przy przyjęciu kwartalnych wskaźników waloryzacyjnych za cztery kwartały 2013 r., czy też wyłącznie według zasad opisanych w art. 25 powołanej ustawy - przyjmując, iż zostały w dniu 1 czerwca 2014 r. zwaloryzowane wskaźnikiem waloryzacji rocznej za 2013 r.

Organ rentowy stał na stanowisku, że ponieważ ubezpieczona rozwiązała umowę o pracę z dniem 31 maja 2014 r. i następnie zgłosiła wniosek o podjęcie wypłaty świadczenia emerytalnego w dniu 2 czerwca 2014 r., to organ dokonał ostatecznego przeliczenia i podjęcia wypłaty emerytury od dnia 1 czerwca 2014 r., tj. od pierwszego dnia miesiąca, w którym zgłoszono wniosek. Taki stan faktyczny spowodował, że składki i kapitał początkowy zostały ponownie zwaloryzowane jedynie wskaźnikiem waloryzacji rocznej za 2013 r., nie można było tutaj przeprowadzić waloryzacji kwartalnej, co też spowodowało obniżenie wysokości świadczenia. Waloryzacja kwartalna nie dotyczy (jak wynikałoby to ze stanowiska prezentowanego przez (...) Oddział w T. w toku postępowania w niniejszej sprawie) osób, których emerytura zostaje ustalona w czerwcu danego roku, gdyż ich składki i kapitał na dzień 1 czerwca zostały zwaloryzowane wskaźnikiem rocznym, a więc za cały poprzedni rok, a to dzięki mechanizmowi waloryzacji kwartalnej, ponieważ w tym przypadku ostatniej waloryzacji kwartalnej dokonuje się za czwarty kwartał poprzedniego roku, a więc cały rok poprzedzający przejście na emeryturę objęty jest waloryzacją. Zasadą jest waloryzacja roczna składek i kapitału początkowego na koncie przypadająca na każdy 1 czerwca danego roku, zaś w przypadku przechodzenia na emeryturę w pozostałych miesiącach, w których pozostanie tylko przy ostatniej waloryzacji rocznej skutkowałoby nieobjęciem waloryzacją określonych okresów (podzielonych na kwartały) i ci ubezpieczeni byłiby w sytuacji mniej korzystnej od osób przechodzących na emeryturę bezpośrednio po waloryzacji w czerwcu, ustawodawca dodatkowo wprowadził waloryzację kwartalną, która oczywiście nie eliminuje wcześniej dokonanej waloryzacji rocznej. W sytuacji ubezpieczonej, za obniżenie wysokości zwaloryzowanej składki, a tym samym – i świadczenia emerytalnego (w stosunku do tego ustalonego w decyzji z dnia 5 maja 2014 r.) odpowiada – zdaniem organu rentowego – waloryzacja roczna, która wykonywana jest w pierwszych dniach czerwca. (...) Oddział w T. wyjaśnił, że w przypadku pierwszorazowego ustalenia wysokości świadczenia emerytalnego na rzecz ubezpieczonej – składki za 2014 r. podlegały waloryzacji kwartalnej. Organ rentowy nadmienił, że podczas ustalenia ostatecznej wysokości świadczenia przysługującego C. Z. składki za 2014 r. zostały zwaloryzowane wskaźnikiem rocznym, który jest mniej korzystny niż wskaźnik kwartalny. W związku z tym pomimo wpływu składek za kolejne miesiące 2014 r. suma zwaloryzowanych składek jest niższa.

Zdaniem Sądu I instancji należało zauważyć, że wprowadzając zmianę w sposobie waloryzacji, wolą ustawodawcy była zmiana częstotliwości waloryzacji składek dla osób przechodzących na emeryturę tak, aby stan ich konta uwzględniał przyrost przypisu składek przypadających po ostatniej waloryzacji rocznej. Jednoznacznie wskazano w ustawie emerytalnej, że w przypadku ustalania wysokości emerytury w drugim kwartale danego roku – ostatniej kwartalnej waloryzacji składek dokonuje się za czwarty kwartał poprzedniego roku, uściślając, iż waloryzacji kwartalnej podlega kwota składek zewidencjonowanych na ostatni dzień pierwszego miesiąca kwartału, za który przeprowadzana jest waloryzacja, powiększona o kwoty uzyskane w wyniku poprzednich waloryzacji kwartalnych. Tym samym podany został mechanizm obliczenia waloryzacji, pomiędzy wskazaną w art. 25a ust. 2 ustawy emerytalnej - ostatnią kwartalną waloryzacją, a ostatnią waloryzacją roczną. Punktem wyjścia winien być zatem kwartał wskazany w cytowanym wyżej przepisie i dokonana waloryzacja kwartalna, powiększona o kwoty uzyskane w wyniku poprzednich waloryzacji kwartalnych.

Mając na uwadze całokształt powyższych okoliczności, Sąd Okręgowy przy uwzględnieniu treści art. 25, art. 25a oraz art. 173 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2015 r., poz. 748) na mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. orzekł, jak w punkcie I wyroku.

Jednocześnie Sąd Okręgowy stwierdził odpowiedzialność organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji (w zakresie dotyczącym decyzji z dnia 24 czerwca 2014 r.), uznając, że przy rozstrzygnięciu niniejszego sporu dysponował takim samym materiałem dowodowym jak ten, który uprzednio posiadał organ rentowy - w toku postępowania administracyjnego, o czym na mocy art. 118 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS orzekł o jak w punkcie III sentencji.

O kosztach procesu (w części dotyczącej odwołania od decyzji z dnia 24 czerwca 2014 r.) Sąd orzekł na mocy art. 98 §1 i § 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c., art. 108 §1 k.p.c. oraz art. 109 §2 k.p.c. i § 2 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu, zasądzając od pozwanego na rzecz ubezpieczonej kwotę 60,00 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (§11 ust. 2 w zw. z §5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. - punkt IV sentencji wyroku.

Apelację od wyroku wywiódł pozwany zarzucając mu naruszenie prawa materialnego tj. 24, art. 25, art. 25a w zw. z art. 183 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, poprzez zmianę decyzji z dnia 24 czerwca 2014 r. i ustalenie, że kwota składek i kwota kapitału początkowego zaewidencjonowane na koncie C. Z. po 31 stycznia 2014 r. za który przeprowadzono ostatnią waloryzację, podlegają waloryzacji kwartalnej za IV kwartał 2013 r., powiększonej o kwoty uzyskane w wyniku poprzedniej waloryzacji kwartalnej.

Mając na uwadze powyższe skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania.

Uzasadniając swoje stanowisko pozwany podniósł, iż już samo brzmienie wyroku Sądu I instancji nie jest właściwe. Skoro bowiem wnioskodawczyni odwołała się od decyzji emerytalnej to sąd winien zobowiązać ewentualnie organ rentowy do wyliczenia emerytury przy przyjęciu kapitału początkowego za 2013 r. z uwzględnieniem waloryzacji kwartalnej. Tymczasem Sąd ustalił, że kwota składek i kwota kapitału początkowego zaewidencjonowane na koncie wnioskodawczyni po 31 stycznia 2014 r., za który przeprowadzono ostatnią waloryzację, podlegają waloryzacji kwartalnej za IV kwartał 2013 r., powiększonej o kwoty uzyskane w wyniku poprzedniej waloryzacji kwartalnej. Natomiast zgodnie z art. 25 ustawy podstawę obliczenia emerytury stanowi kwota składek na ubezpieczenie emerytalne, z uwzględnieniem waloryzacji składek zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury, oraz zwaloryzowanego kapitału początkowego.

Odnosnie zaś samych wyliczeń świadczenia hipotetycznego i „ostatecznego”, pozwany zaznaczył, że przepisy dotyczące waloryzacji składek nie uległy zmianie i organ rentowy nie mógł przy podjęciu wypłaty emerytury wnioskodawcy w czerwcu 2014 r. przyjąć waloryzacji kwartalnej, skoro została już ogłoszona wysokość waloryzacji rocznej. W tej kwestii apelacja wydaje się słuszna, bowiem zgodnie z art. 25 ustawy emerytalnej podstawę obliczenia emerytury stanowi kwota składek na ubezpieczenie emerytalne, z uwzględnieniem waloryzacji składek zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury (a nie od miesiąca, od którego przyznano prawo do emerytury). Na uwagę zasługuje również fakt, że strona została w decyzji z 5 maja 2014 r. prawidłowo pouczona, iż wysokość emerytury zostanie ostatecznie naliczona w momencie podjęcia wypłaty świadczenia. Organ rentowy dokonał takiego wyliczenia zgodnie z obowiązującymi przepisami, mając na uwadze obowiązujące wskaźniki.

Nadto skarżący zaznaczył, że brzmienie punktu I sentencji wyroku nie jest zgodne z przepisem art. 25a ust. 2 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, który *expressis verbis* stanowi, iż w takiej sytuacji, w przypadku ustalania wysokości emerytury w drugim kwartale danego roku - ostatniej kwartalnej waloryzacji składek dokonuje się za czwarty kwartał poprzedniego roku. Chodzi tu o kwartalną waloryzację składek na ubezpieczenie emerytalne zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego po dniu 31 stycznia roku, za który przeprowadzono ostatnią waloryzację, o której mowa w art. 25 powołanej ustawy. W niniejszej sprawie chodzi więc o ostatnią waloryzację za rok 2013.

W związku z zaprezentowanymi ustaleniami organ rentowy za nieprawidłowe uznał stanowisko Sądu I instancji stwierdzające jego odpowiedzialność za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji podkreślając, że spór w niniejszej sprawie był sporem co do prawa, a stwierdzonych okoliczności faktycznych nie kwestionowała żadna ze stron. Zdaniem organu rentowego, wysokość emerytury wynikająca z decyzji z 24 czerwca 2014 r. ustalona została w sposób prawidłowy, na skutek właściwej interpretacji przepisów dotyczących waloryzacji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego - co do zasady - nie zasługiwała na uwzględnienie.

Istota sporu w niniejszej sprawie dotyczyła kwestii, czy pozwany organ rentowy, podejmując wypłatę emerytury zgodnie z wnioskiem ubezpieczonego, był uprawniony do ponownego ustalenia podstawy wysokości świadczenia, a w konsekwencji czy zasadnie dokonał waloryzacji rocznej w czerwcu 2014 r., co w efekcie spowodowało ustalenie emerytury do wypłaty od dnia 1 czerwca 2014 r. w kwocie niższej niż kwota ustalona na dzień 1 kwietnia 2014 r. w decyzji z dnia 5 maja 2014 r.

Zgodnie z art. 26 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2015r., poz. 748; dalej: ustawa) emerytura stanowi równowartość kwoty będącej wynikiem podzielenia podstawy obliczenia ustalonej w sposób określony w art. 25 przez średnie dalsze trwanie życia dla osób w wieku równym wiekowi przejścia na emeryturę danego ubezpieczonego, z uwzględnieniem ust. 5 i art. 183.

W myśl art. 25 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych podstawę obliczenia emerytury, o której mowa w art. 24, stanowi kwota składek na ubezpieczenie emerytalne, z uwzględnieniem waloryzacji składek zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury, zwaloryzowanego kapitału początkowego określonego w art. 173-175 oraz kwot środków zewidencjonowanych na subkoncie, o którym mowa w art. 40a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, z zastrzeżeniem ust. 1a i 1b oraz art. 185.

Stosownie zaś do treści art. 25 ust. 3 i 4 ustawy waloryzację składek przeprowadza się corocznie, od dnia 1 czerwca każdego roku, poczynając od waloryzacji za rok 2000, z uwzględnieniem art. 25a. W wyniku przeprowadzonej waloryzacji stan konta nie może ulec obniżeniu (ust. 3). Waloryzacji podlega kwota składek zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego na dzień 31 stycznia roku, za który jest przeprowadzana waloryzacja, powiększona o kwoty z tytułu przeprowadzonych waloryzacji (ust. 4).

Z kolei art. 25a ust. 1-3 ustawy emerytalnej stanowi, że przy ustalaniu wysokości emerytury kwota składek na ubezpieczenie emerytalne zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego po dniu 31 stycznia roku, za który przeprowadzono ostatnią waloryzację, o której mowa w art. 25, jest waloryzowana kwartalnie (ust. 1). W przypadku ustalania wysokości emerytury:

- 1) w pierwszym kwartale danego roku - ostatniej kwartalnej waloryzacji składek dokonuje się za trzeci kwartał poprzedniego roku;
- 2) w drugim kwartale danego roku - ostatniej kwartalnej waloryzacji składek dokonuje się za czwarty kwartał poprzedniego roku;
- 3) w trzecim kwartale danego roku - ostatniej kwartalnej waloryzacji składek dokonuje się za pierwszy kwartał danego roku;
- 4) w czwartym kwartale danego roku - ostatniej kwartalnej waloryzacji składek dokonuje się za drugi kwartał danego roku (ust. 2).

Waloryzacji kwartalnej podlega kwota składek zewidencjonowanych na ostatni dzień pierwszego miesiąca kwartału, za który przeprowadzana jest waloryzacja, powiększona o kwoty uzyskane w wyniku poprzednich waloryzacji kwartalnych (ust.3).

Sąd Apelacyjny rozpoznający analogiczną do niniejszej sprawę (sygn. akt III AUa 8/15) powziął wątpliwość, co do tego czy użyty w art. 25a ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2013r., poz. 1440) zwrot: „składek na ubezpieczenie emerytalne zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego po dniu 31 stycznia roku, za który przeprowadzono ostatnią waloryzację, o której mowa w art. 25” oznacza, że przez ostatnią waloryzację tzw. roczną należy rozumieć waloryzację składek przeprowadzoną w dniu 1 czerwca roku poprzedzającego rok, w którym następuje wypłata emerytury, a tym samym w przypadku emerytur wypłacanych od dnia 1 czerwca (i po tym dniu) nie przeprowadza się kolejnej waloryzacji, o której mowa w art. 25 ustawy o emeryturach i rentach z FUS; czy też w przypadku wypłaty emerytury od dnia 1 czerwca danego roku (lub po tym dniu), „ostatnią” waloryzacją, o której mowa w art. 25, po myśli art. 25a ust. 1, jest waloryzacja dokonana 1 czerwca roku, w którym następuje wypłata emerytury, a w konsekwencji czy i w jakim zakresie należy przeprowadzać waloryzację składek w sposób określony w art. 25a ust. 2 punkty 1-4 w przypadku tych ubezpieczonych, którym emerytura wypłacana jest poczynając od dnia 1 czerwca lub po tym dniu i w oparciu o art. 390 § 1 k.p.c. przedstawił to zagadnienie prawne Sądowi Najwyższemu.

Postanowieniem z dnia 6 października 2015r. w sprawie o sygn. akt III UZP 9/15 (niepublikowane) Sąd Najwyższy odmówił podjęcia uchwały. W uzasadnieniu tegoż postanowienia Sąd Najwyższy wskazał jednak między innymi, że „... Mając na względzie unormowania art. 108 w związku z art. 183 ust. 6 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, pojawia się pytanie o zasadność dokonania przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych w czerwcu 2014 r. ponownego ustalenia podstawy obliczenia wysokości emerytury ubezpieczonego (a nie ponownego ustalenia samej wysokości świadczenia) w sytuacji, gdy prawo do emerytury, nabyte z mocy art. 24 tego aktu, zostało przyznane wnioskodawcy a świadczenie obliczono decyzjami organu rentowego już w maju 2014 r., z jednoczesnym zawieszeniem wypłaty świadczenia z uwagi na kontynuowanie przez uprawnionego zatrudnienia u dotychczasowego pracodawcy bez rozwiązania stosunku pracy.”

Tożsamo stanowisko zaprezentował Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 3 listopada 2015 r. (sygn. akt III UZP 12/15, niepublikowane), gdzie Sąd ten podał, iż „Kwotę emerytury w systemie zdefiniowanej składki ustala się tylko raz, albo w dniu nabycia prawa, albo w dniu realizacji ryzyka (obecnie rozwiązania stosunku pracy). Tak ustalona emerytura może być już tylko powiększona w przypadku dalszego opłacania składek w sposób podany w art. 108 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Zgodnie z tym przepisem mechanizm przeliczenia emerytury polega na zwiększeniu świadczenia obliczonego według reguł określonych w art. 26 tej ustawy o iloraz zwaloryzowanych składek zewidencjonowanych na koncie pracującego emeryta po dniu ustalenia prawa do emerytury i wyrażonego w miesiącach średniego trwania życia ustalonego dla wieku danego ubezpieczonego w dniu złożenia wniosku o ponowne ustalenie wysokości świadczenia. W odniesieniu do emerytury nabytej na podstawie art. 24 ustawy o emeryturach i rentach z FUS nie ma odpowiednika art. 110 tej ustawy, pozwalającego na ponowne ustalenie świadczenia w sytuacji zawieszenia prawa ze względu na nierozwiązanie stosunku pracy. W dniu wejścia w życie art. 25 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS ryzykiem emerytalnym było osiągnięcie wieku emerytalnego, a zatem wypłata emerytury przysługiwała bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Decyzja wydawana była tylko jeden raz i w ustawie nie przewidziano przepisu ustalającego tryb przeliczenia podstawy wymiaru emerytury w systemie zdefiniowanej składki.”

Zaznaczyć w tym miejscu należy, że postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 2015r. wydane zostało w związku z przedstawieniem temu Sądowi zagadnienia prawnego na tle stanu faktycznego bardzo zbliżonego do stanu w niniejszej sprawie, gdyż w wyżej wymienionej sprawie ubezpieczonemu przyznano prawo do emerytury w maju 2013 r. lecz wypłatę zawieszono z uwagi na kontynuowanie zatrudnienia, podjęto wypłatę od czerwca 2013 r. W tymże postanowieniu Sąd Najwyższy jednoznacznie stwierdził, że „podjęcie wypłaty emerytury ubezpieczonego od czerwca 2013r. nie uzasadniało ponownego obliczenia podstawy wymiaru świadczenia.” W obu powołanych wyżej postanowieniach Sąd Najwyższy zaznaczył, iż „Składki na ubezpieczenie emerytalne zgromadzone na indywidualnych

kontach ubezpieczonych jako składnik podstawy obliczenia emerytury podlegają waloryzacji. W świetle art. 25 ust. 3 ustawy, składki te podlegają w pierwszym rzędzie waloryzacji rocznej, od dnia 1 czerwca każdego roku, poczynając od waloryzacji za 2000 rok, natomiast waloryzacja kwartalna, uregulowana w art. 25a ustawy, stanowi jej uzupełnienie. Art. 25 ust. 4 ustawy stanowi, że waloryzacji podlega kwota składek zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego na dzień 31 stycznia roku, za który jest przeprowadzona waloryzacja, powiększona o kwoty z tytułu przeprowadzonych waloryzacji. Wskaźnik waloryzacji składek jest równy wskaźnikowi cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem w roku kalendarzowym poprzedzającym termin waloryzacji w stosunku do poprzedniego roku powiększonemu o wzrost realny sumy przypisu składek na ubezpieczenie emerytalne w roku kalendarzowym poprzedzającym termin waloryzacji w stosunku do roku poprzedniego. Wskaźnik waloryzacji składek nie może być niższy niż wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem w roku kalendarzowym poprzedzającym termin waloryzacji w stosunku do poprzedniego roku.

Roczna waloryzacja polega na tym, że w czerwcu danego roku waloryzuje się składki należne do końca poprzedniego roku kalendarzowego, a podlegające zaewidencjonowaniu na koncie ubezpieczonego do dnia 31 stycznia roku, w którym przeprowadzana jest waloryzacja (roku waloryzacji). Waloryzację roczną składek przeprowadza się w dniu 1 czerwca z tego względu, że wskaźnik owej waloryzacji za poprzedni rok ogłaszany jest do dnia 25 maja kolejnego roku. Waloryzacja składek przeprowadzana w danym roku oznacza więc podwyższenie (zwaloryzowanie) kwoty składek należnych do końca poprzedniego roku, a wpłaconych do dnia 31 stycznia roku waloryzacji. Wyznaczenie daty 31 stycznia, jako dnia ustalenia stanu konta podlegającego rocznej waloryzacji, jest uzasadnione tym, że zgodnie z art. 47 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, wpłaty składek za dany miesiąc należy dokonać do określonego dnia następnego miesiąca, zatem wpłata składki za grudzień danego roku następuje w styczniu kolejnego roku.

Natomiast składki należne za okres po zakończeniu danego roku obrachunkowego, które nie zostaną objęte kolejną roczną waloryzacją (gdyż ta nastąpi już po przyznaniu i obliczeniu wysokości świadczenia) podlegają waloryzacji kwartalnej, o jakiej mowa w art. 25a ustawy o emeryturach i rentach z FUS. W trybie cytowanego powyżej przepisu waloryzowana jest kwota składek zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego na ostatni dzień pierwszego miesiąca kwartału, za który przeprowadzana jest waloryzacja, powiększona o kwoty uzyskane w wyniku poprzednich waloryzacji kwartalnych. Podobnie, jak w przypadku waloryzacji rocznych, także i w tym przypadku mechanizm waloryzacji ma narastający charakter i oznacza dodawanie kwoty wynikającej z poprzedniej waloryzacji i kwoty składek za dany kwartał oraz podwyższanie tak uzyskanej sumy wskaźnikiem waloryzacji. Sam wskaźnik waloryzacji jest wynikiem algorytmu podobnego do stosowanego przy waloryzacji rocznej, z tą różnicą, że chodzi o stosunek cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem w kwartale, za który przeprowadzana jest waloryzacja do poprzedniego kwartału, powiększony o wzrost realny sumy przypisu składek na ubezpieczenie emerytalne w kwartale, za który przeprowadzana jest waloryzacja w stosunku do kwartału poprzedniego. Zastosowanie powyższych zasad oznacza, że podstawę obliczenia emerytury będzie stanowić suma składek po ostatniej waloryzacji rocznej powiększona o poddane waloryzacji kwartalnej składki należne za dalszy okres do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc początkujący wypłatę.”

Skoro zatem wysokość podstawy emerytury w systemie zdefiniowanej składki może być ustalana tylko raz, to przyjęć należy, iż wysokość emerytury ubezpieczonej ustalona została prawidłowo na dzień 1 kwietnia 2014 r., to jest w dniu nabycia prawa do emerytury, decyzją z dnia 5 maja 2014 r., której to decyzji ubezpieczona nie zaskarżyła. Przy ustalaniu podstawy wysokości emerytury w czerwcu 2014 r. ostatnią waloryzacją roczną jest waloryzacja przeprowadzona 1 czerwca 2013 r., dotycząca składek należnych do końca 2012 r., a zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego do dnia 31 stycznia 2013 r. Waloryzacji kwartalnej podlegają natomiast, zgodnie z art. 25a ust. 2 pkt 2 ustawy składki należne za rok 2013, które nie będą podlegały waloryzacji rocznej, skoro ta przeprowadzona będzie w dniu 1 czerwca 2014 r. (czyli po przyznaniu ubezpieczonej prawa do emerytury i ustaleniu podstawy jej wysokości).

W konsekwencji na podstawę obliczenia emerytury ubezpieczonej przyznanej jej od dnia 1 kwietnia 2014 r. składa się obok zwaloryzowanego kapitału początkowego, również suma:

- kwoty składek ustalonej po ostatniej rocznej waloryzacji przeprowadzonej 1 czerwca 2013 r. (która dotyczy składek zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonej do dnia 31 stycznia 2013 r. a wpłaconych do końca 2012 r.),

- kwoty składek należnych za 2013 r. poddanych waloryzacji kwartalnej,

- nominalnej kwoty składek należnych za okres po zakończeniu czwartego kwartału 2013 r. do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc przyznania prawa do emerytury, czyli należnych za okres od 1 stycznia 2014 r. do dnia 31 marca 2014 r., które nie podlegają waloryzacji kwartalnej.

Z wyliczeń dokonanych przez pozwanego na etapie postępowania apelacyjnego wynika, że emerytura obliczona według wskazań Sądu Okręgowego (pkt 1 wyroku) wyniosłaby 2.108,03 zł i byłaby wyższa od emerytury ustalonej decyzją z dnia 5 maja 2014 r. w wysokości 2.107,95 zł) o kwotę 9,08 zł. Wobec niekwestionowania przez ubezpieczoną wysokości świadczenia ustalonego decyzją z dnia 5 maja 2014 r. (obliczonego zgodnie z przepisami art. 25, art. 25a i art. 26 ustawy emerytalnej) oraz wyliczeń pozwanego przedstawionych w pismach z dnia 2 lutego i 7 kwietnia b.r. – wyrok Sądu Okręgowego podlegał jedynie niewielkiej zmianie, o tyle, że wypłata należnej wnioskodawczyni od 1 czerwca 2014 r. emerytury winna zostać dokonana w wysokości określonej decyzją z dnia 5 maja 2014 r. o czym orzeczona w punkcie I wyroku na zasadzie art. 386 § 1 k.p.c. Sąd Okręgowy omyłkowo bowiem w punkcie I wyroku wskazał, że waloryzacji kwartalnej (za IV kwartał 2013 r.) podlegają składki zaewidencjonowane na koncie ubezpieczonej po dniu 31 stycznia 2014 r. gdy tymczasem chodzi o składki zaewidencjonowane na koncie po dniu 31 stycznia 2013 r.

Dalej idąca apelacja organu rentowego nie zasługiwała na uwzględnienie. Podkreślić należy raz jeszcze, że wysokość emerytury ubezpieczonej została ustalona prawidłowo decyzją z dnia 5 maja 2014 r. i od 1 czerwca 2014 r. nie powinna ulec obniżeniu - pozwany był obligowany jedynie do podjęcia jej wypłaty, nie zaś do wydania decyzji niejako od nowa przyznającej wnioskodawczyni emeryturę i od nowa wyliczać świadczenie. Emerytura przyznana i ustalona decyzją z dnia 5 maja 2014 r. może być już tylko powiększona w przypadku dalszego opłacania składek w sposób podany w art. 108 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Wnioskodawczyni jednak, po rozwiązaniu z dniem 31 maja 2014 r. stosunku pracy, wystąpiła z wnioskiem o wznowienie wypłaty emerytury, nie złożyła natomiast wniosku o jej ponowne obliczenie na zasadzie art. 108 FUS.

Pozwany bezpodstawnie zatem dokonał ponownego obliczenia podstawy emerytury ubezpieczonej, przy zastosowaniu rocznej waloryzacji składek przeprowadzonej w dniu 1 czerwca 2014 r., co w efekcie doprowadziło do obniżenia świadczenia przeznaczonego do wypłaty od dnia 1 czerwca 2014 r.

W ocenie Sądu Apelacyjnego za prawidłowe uznać należy także stanowisko Sądu I instancji zawarte w punkcie III wyroku. Zgodnie z art. 118 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz.748 ze zm. I tekst jednolity dz. U. z 2016 r., poz. 887) zmienionym przez art. 1 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. (Dz. U. z 2009 r. Nr 42, poz. 338) w brzmieniu obowiązującym od 1 kwietnia 2009 r., w razie ustalenia prawa do świadczenia lub jego wysokości orzeczeniem organu odwoławczego za dzień wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji uważa się również dzień wpływu prawomocnego orzeczenia organu odwoławczego, jeżeli organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Termin wypłaty świadczenia, stosownie do treści art. 118 ust. 1 w zw. z ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS został określony na 30 dni od wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji, ta zaś odpowiada dacie przedstawienia dowodów (art. 118 ust. 3). Przepis art. 118 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, który ma zastosowanie w rozpoznawanej sprawie jest przepisem szczególnym w stosunku do art. 118 ust. 1 tej ustawy i powinien być interpretowany zgodnie z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 września 2007 r., P 11/07 (OTK-A 2007, Nr 8, poz. 97). W uzasadnieniu powołanego wyroku Trybunał stwierdził, że przez pojęcie "wyjaśnienie ostatniej niezbędnej okoliczności" z art. 118 ust. 1a ustawy emerytalnej należy rozumieć wyjaśnienie ostatniej okoliczności koniecznej do ustalenia samego istnienia prawa wnioskodawcy do świadczenia. Stąd też 30-dniowy termin na wydanie decyzji w sprawie świadczenia i jego wypłaty w razie, gdy prawo do świadczenia zostało ustalone przez sąd, powinien być liczony od dnia doręczenia wyroku sądu - jednak tylko wtedy, gdy ustalenie prawa do świadczenia dopiero w postępowaniu sądowym nie było następstwem okoliczności, za które ponosi odpowiedzialność

organ rentowy. W przeciwnym wypadku, gdy opóźnienie w ustaleniu prawa do świadczenia było spowodowane okolicznościami, za które odpowiada organ rentowy (np. zaniechanie podjęcia określonych działań z urzędu), termin ten będzie liczony od dnia, w którym organ rentowy, gdyby działał prawidłowo, powinien był ustalić prawo do świadczenia.

Również Sąd Najwyższy w podobny sposób interpretuje art. 118 ust. 1a ustawy emerytalnej. Przyjmuje się, że do wyłączenia obowiązku wypłaty odsetek nie jest wystarczające wykazanie, że organ rentowy nie ponosi winy w powstaniu opóźnienia. Wydanie przez organ rentowy niezgodnej z prawem decyzji odmawiającej wypłaty świadczenia w sytuacji, gdy było możliwe wydanie decyzji zgodnej z prawem oznacza, że opóźnienie w spełnieniu świadczenia jest następstwem okoliczności, za które organ ponosi odpowiedzialność, choćby nie można było mu zarzucić niestaranności w wykładni i zastosowaniu prawa (vide wyrok Sądu Najwyższego: z 7 października 2004 r., II UK 485/03, OSNP 2005, Nr 10, poz. 147, z 25 stycznia 2005 r., I UK 159/04, OSNP 2005, Nr 19, poz. 308). Podobnie w wyroku z 7 lutego 2006 r., I UK 191/05 (OSNP 2007, nr 1-2, poz. 28) Sąd Najwyższy przyjął, że z katalogu przesłanek egzoneracyjnych, powodujących wyłączenie odpowiedzialności organu rentowego za opóźnienie w ustaleniu prawa do świadczenia, należy wykluczyć błąd obciążający organ rentowy. W kolejnym wyroku z 21 kwietnia 2009 r., I UK 345/08 (LEX nr 551000) Sąd Najwyższy przyjął, że wydanie przez organ rentowy niezgodnej z prawem decyzji odmawiającej wypłaty świadczenia w sytuacji, gdy było możliwe wydanie decyzji zgodnej z prawem, oznacza, że opóźnienie jest następstwem okoliczności, za które ten organ ponosi odpowiedzialność, choćby nie można mu było zarzucić niestaranności w wykładni i zastosowaniu prawa. Podobnie w wyroku z dnia z dnia 7 kwietnia 2010 r. w sprawie I UK 345/09 (OSNP 2011/19-20/257) Sądu Najwyższy wskazał, że organ rentowy ponosi odpowiedzialność również wówczas, gdy odmowa przyznania świadczenia jest wynikiem błędu w wykładni lub/i zastosowaniu prawa materialnego. W takim przypadku późniejsze wydanie prawomocnego wyroku sądu ubezpieczeń społecznych przyznającego świadczenie i wpływ tego wyroku do organu rentowego nie mają znaczenia dla biegu terminu do wydania decyzji, od upływu którego ubezpieczonemu przysługują odsetki (art. 85 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 118 ust. 1 i 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS).

W niniejszej sprawie pozwany dysponował wszelkimi danymi niezbędnymi dla wypłaty emerytury ubezpieczonej w prawidłowej wysokości jednak wskutek błędnej wykładni prawa świadczenie to niezasadnie pomniejszył, ponosi zatem odpowiedzialność na zasadzie art. 118 ust. 1a ustawy FUS.

Mając powyższe na względzie, Sąd Apelacyjny na mocy art. 385 k.p.c., orzekł, jak w pkt 2 wyroku.

SSA Małgorzata Gerszewska SSA Bożena Grubba SSA Aleksandra Urban